

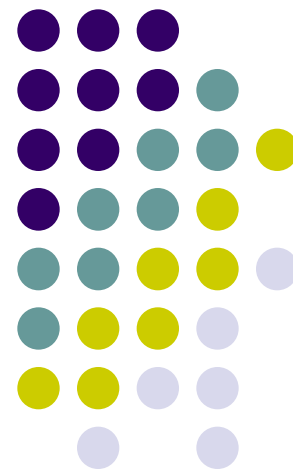
Vērtības un attieksmes izglītībā un kultūrā

Dagmāra Beitnere

Dr. sc. soc.

LU Filozofijas un socioloģijas institūts

Pārmaiņas attieksmē par izglītību

Sociologam Karlam Manheimam izglītība bija rīks iegūt statusu un varu.

Postmodernisti norāda, ka vara mūsdienās ir decentrēta un fragmentēta, no kā jāsecina, ka izglītība nespēj sniegt ne statusu, ne varu tādā izpratnē, kā to saprata 50 vai 60 gadus atpakaļ.

Attieksmes un attiecības izglītības sistēmā

- 1. Demokratizējot audzināšanas modeli ģimenē, skola zaudējusi savu senāko autoritāti.**
- 2. Izglītības sistēma skolēnu acīs ir feminizēta profesija.**
- 3. Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas apsteidz skolas piedāvāto izglītības modeli.**

- **Modernā sabiedrībā ģimene nav tikai ekonomiska vienība, ģimenes attiecības meklē emocionālo komfortu – sapratni, uzklaušāšanu un atbalstu.**
- **Mediji konstruē vīziju par kvalitatīvu dzīvi un pašrealizāciju kā vienu no attīstītās modernitātes vērtībām.**
- **Bērni tiek atlikti vai arī dzīve tiek plānota bez bērniem.**

Socializācijas loma: gēni vai apkārtējās vides iespaidota?

- **Apkārtējās vides iespaidam ir lielāka nozīme, kā gēniem.**
- **Bērnu socializācijas modelis ir ļoti svarīgs, jo nostiprina pašizpratni, jo ar tās palīdzību tiek iemācīta bērna bioloģiskā dzimuma sociālā loma.**
- **Bērniem vispirms iemācīt pienākumus un tikai tad tiesības.**

Gudrība, drosme, mērenība un taisnīgums

Cilvēkā ir kāds bioloģiski neizskaidrojams iedīgļis, kas viņu padara par cilvēku.

Stabilākais, kas savieno cilvēku un laikmetu ir morāle, ka cilvēka rīcība visos laikos parāda, ka izvēle ir dota katram, ka katrā cilvēkā ir milzīgas neizmantotas iespējas, arī būt labākam.

Morāle nedarbojas bez cilvēka personības, bez cilvēka rakstura

- **Iedarbīga ir audzināšana no mazām dienām, jo pamats tiek likts ģimenē līdz skolas vecumam.**
- **Cilvēks ienāk pasaulē kā dabīga būtne, kurš nevar apjēgt, tāpēc audzināšanā ir svarīgi atcerēties: “Nebaidieties būt stingri. Un sevišķi līdz 3 gadu vecumam nebaidieties būt stingri.”**
- **Kā uzturēt cilvēkā to prasību garu pašam pret sevi?**

Prof. Augusts Milts: ir viens mīts - *aizliegtais auglis ir salds -*

- *To saprot, ka nevajag neko aizliegt, jo tas tikai pastiprina interesi. Bet, dzīvesstāstos, piemēram, alkoholiķi tādi kļuvuši tāpēc, ka alkohols ir aizliegts? Nē, viņi spiesti ir bijuši dzert, un viņus spieduši dzert, pats redzēju, cik daudzus dzīvē piespieda dzert, līdz tie nodzērās.*
- *Tikumi tiek ieaudzināti, bet netikumi - pieradinot. Pieradinot tā darīt. Ja esi pieradināts dzert, tad tikt no tā vaļā ir ārkārtīgi grūti. Tāpat, ja tu esi pieradināts centīgi, kārtīgi strādāt, tu nevari vairs kaut kā pa roku galam strādāt.*

Brīva izvēle ir morāles priekšnoteikums - ja nav brīva izvēle, nav arī atbildība

- *Šajā morālajā izvēlē es izvēlos ne tikai kaut ko darīt, bet ar savu izvēli es izvēlos arī sevi kā personību.*
- *Ja es pats sevi mīcu un veidoju, lai kaut kas varētu tā izveidoties, savu raksturu pats arī veido, es esmu savas dzīves noteicējs.*
- **Daudzos dzīvesstāstos arī – stāstītājs gaida, lai viņu izjustu, ne tikai, lai viņu saprastu, bet arī lai viņu izjustu.**

Lielā triāde – emocijas, prāts un jūtas

- **Ziemeļu tautām dabas bargie apstākļi vairāk izvirza gribas dominanti tautas mentalitātē.**
- **Pamatvērtība un pamatprincips ir pašveidošana, pašaudzināšana, tā iespaido cilvēku vairāk. Mēs socializējamies visu mūžu.**
- **Būt labā sajūtā ar sevi, dzirdēt sirdsapziņas balsi. Tāds cilvēks nespēj sevi apkrāpt.**

Dzīves jēga un dzīves vērtības

Brūs Liptons un Stīvs Bertons (Rīga, izdevn. Lietusdārzs, 2013) grāmatā

Spontānā evolūcija

analizē darvinisma filosofiju par dzīvības konkurenci un apšaubā četrus apokalipses mītus: 1) par matērijas nozīmi, 2) “izdzīvo stiprākais”, 3) vai gēni nosaka visu, 4) evolūcijas nejaušība.

Vērtības un attieksmes

- **Mēs dzīvojam laikā, kad visur dominē – dari, kā tev vieglāk, cilvēku aicina baudīt dzīvi visādos veidos un mums piedāvā vieglāko pretestības ceļu.**
- **No *Atpūtas* līdz *Izklaidei*:**
Neviena morāla vērtība nedarbojas izolēti.
Ne brīvība, ne laime, ne dzīves jēga – tās nedarbojas izolēti no citām parādībām. Tās atrodas kompleksā, mijiedarbībā ar citām parādībām.
Brīvība bez atbildības pārvēršas nebrīvībā.

Vai viegli būt jaunam 21. gadsimtā?

- **Meklēt visas iespējas, lai labāk saprastu otru cilvēku!**
- **Atcerieties, ka mūsu dzīvē vissvarīgākās tikšanās ir ar bērniem. Mēs nekad nezinām, kāds uzdevums viņiem dots.**
- **Pasaulē viss ir savstarpēji saistīts – gan labais, gan ļaunais – abi mīt cilvēkā. Tāpēc katrā cilvēkā vispirms saskatīt viņa labo. Modināt labo.**

Racionālās un sirds zināšanas

- **Zināšanas, ko gūstam no grāmatām reti kad sasniedz cilvēka dziļākos esamības līmeņus, kas veido cilvēka sirds centru. Atcerieties, ka ikdienā teiktie prieka un atzinības vārdi, ko sakām viens otram, ātrāk sasniedz mērķi.**
- **Meklējiet zināšanas, lai saprastu, ka nav nelaimes. Visus brīnumus un nelaimes cilvēks nes sevī. Un to, ko saucam par brīnumu vai nelaimi, tā ir tikai mūsu zināšanu pakāpe.**

Attieksme –nozīme –jēga

**Uzmundriniet tos, kuri dzīvē sasnieguši vairāk.
Atzinīgi vārdi vajadzīgi ne tikai tam, kurš
daudz sasniedzis, bet arī tam, kurš tos saka.
Novērtējot cita cilvēka sasniegumus, mēs
augam paši.**

Paldies par uzmanību!

